

А. О. Просянюк, О. В. Цимбалюк

Понятівка

ПОНЯТІВКА — село Роздільнянського району Одеської області. У червні 2020 Понятівську сільську раду (з с. Балкове) зараховано до Роздільнянської міської громади. Нині П. є центром старостинського округу. Знаходиться поблизу балок Карповий Яр і Велика Свина (басейн Хаджибейського лиману Чорного моря), за 79 км від обласного центру та 10 км від райцентру й залізничної станції. Площа 4,49 км². За переписом населення 2001, проживали 882 особи (93,40 % визнали рідною мовою українську, 3,70 % — російську, 2,08 % — молдовську, 0,69 % — болгарську, 0,12 % — білоруську); нині — близько 700 осіб (українців — 88 %, молдован — 10 %, росіян — 2 %).

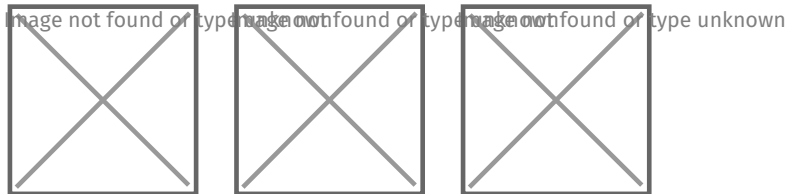
П. вперше згадується у писемних джерелах 1804, коли було проведено її межування. До 1920 — у складі Херсонської, 1920—25 — Одеської губерній; до 1923 — Тираспольського пов. Назва походить від прізвища землевласника — полковника Йосипа Понятовського. 1821 на його кошти зведено кам'яну однопрестольну православну церкву св. Йосипа Обручника (частково збереглася, нині св. великомученика Дмитра Солунського). При ній діяла церковнопарафіяльна школа. Від 1848 — м-ко. 1859 проживали 808 осіб, було 137 дворів; 1886 — відповідно 797 і 165. Тут проводили двічі на місяць базари. 1867 князь Цезарій Понятовський збудував костел св. Йосипа (частково зберігся). 1887 неподалік засноване німецьке с. Лангенберг, що згодом злилося з м-ком. Водночас у 19 ст. також сформувалася невелика єврейська громада та було відкрито юдейський молитовний будинок. У середині 1890-х рр. працювали хлібна комора, 6 лавок, 3 вітряки, 2 парових млини, склади пивного заводу «Ф. Енні і Ко». За Всеросійським переписом населення 1897, у П. мешкали 1329 осіб (з них 1206 православних). До 1923 існувала Понятівська волость (1886 — 5 населених пунктів, 1200 жителів; 1906 — відповідно 59 і 10 862; 1916 — 57 і 9781; 1920 — 16 і 7347).

Під час воєнних дій 1918—20 влада неодноразово змінювалася. 1920 у П. проживала 1951 особа, було 418 домогосподарств, з яких 316 вважали рідною мовою українську, 78 — німецьку, 12 — єврейську, 4 — польську, 3 — російську, 1 — молдовську. У цей час засновано хату-читальню, діяв спортивний гурток. Від середини 1920-х рр. — село. 1923—30 — у складі Одеської округи; від 1932 — Одеської обл. У березні 1923 з Понятівської, Більчанської та Євгенівської волостей утворено Янівський р-н з центром у Янівці (нині с-ще [Іванівка](#)

Березівського р-ну). 1923—2020 з перервою існувала Понятівська сільська рада (її межі змінювалися). Від 1930 П. належить до Роздільнянського р-ну. Жителі зазнали сталінських репресій. Від 10 серпня 1941 до 4 квітня 1944 — під німецько-румунською окупацією. Німецька нацистська влада евакуювала значну частину корінних понятівських німців на територію Вартергау (нині Західна Польща), де їх цілеспрямовано розселяли. У лавах Червоної армії на фронтах 2-ї світової війни воював 251 воїн-земляк, з них 97 загинули. У братській могилі, що поряд з П., поховано 28 (загинули 8 серпня 1941), у кількох братських могилах на території села — 22 (загинули 4 квітня 1944) червоноармійці. У 1968 у П. проживали 980 осіб. Працював радгосп «Роздільнянський» (пізніше «Понятівський»).

Нині діють 4 фермерсько-селянських господарства. Функціонують ліцей, клуб, фельдшерсько-акушерський пункт. Здобув популярність хореографічний колектив «Перлина». У вересні 2022 під час дерусифікації одну з вулиць м. Роздільна перейменували на Понятівську. Серед видатних уродженців — лікар-хірург [Є. Ваґнер](#), краєзнавець С. Рахубенко (нині його ім'я носить Ясенівський краєзнавчий музей у Подільському р-ні Одеської обл.). У довоєнний період у П. працював двічі Герой Радянського Союзу [С. Артеменко](#). На початку німецько-румунської окупації тут деякий час перебував і служив останній священник німецьких колоністів Одещини, папський прелат Н. Пігер.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Фізкультура на селі оживає // Молодая гвардия. 1925, 15 янв.;
2. Криворотов О. В боях за Понятівку // Вперед. 1991, 30 берез.;
3. Григорьев Д. Їх було 38 // Сільські вісті. 1991, 8 трав.;
4. Самоделов В. Не згасне пам'ять про героїв. Роздільна, 2016;
5. Бути лідером. Україна 2020: [Влада. Просвітництво. Подвижники]. Дн., 2020.

Бібліографічний опис:

Понятівка / А. О. Просянюк, О. В. Цимбалюк// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2025. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-889993>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).